

ŞEYHMUS DİKEN • “Ula Fille Hoş Geldin”

İletişim Yayınları 1798 • Anı Dizisi 60

ISBN-13: 978-975-05-1096-0

© 2012 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2012, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora - Burcu Ballıktaş

DİZİ KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Remzi Abbas

BASKI ve *CILT* Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Çağaloğlu 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ŞEYHMUS DİKEN

Diyarbakirli Udi Yervant Bostancı

“Ula Fille Hoş Geldin”

ŞEYHMUS DİKEN 1954 yılında Diyarbakır'ın en eski mahallelerinden biri olan Ali Paşa Mahallesi'nde, Çeltik Kilisesi'nin karşısındaki eski bir Diyarbakır evinde doğdu. İlkokulu Mardinkapı'da okuduktan sonra, Ziya Gökalp Lisesi'nde başladığı eğitimini Diyarbakır Lisesi'nde tamamladı. 1978 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset ve İdari Bilimler Bölümü'nden mezun oldu. Üç yıl süren mülki amirlik memuriyeti 12 Eylül askeri darbesi ile son buldu. Şu an Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'nde başkan danışmanı olarak görev yapmaktadır. Aktif bir sivil toplumcu olarak çeşitli sivil toplum örgütlerinde gönüllü olarak yönetici, üye ve danışma kurulu üyesi kimlikleriyle çalışmaktadır. Diğer ilgi alanları arasında kent kültürü, kent kimliği ile yerel ve sözlü tarih bulunmaktadır. Uluslararası PEN Yazarlar Örgütü Türkiye Merkezi'nin Diyarbakır temsilciliğini yürüten Diken, Türkiye Yazarlar Sendikası (TYS) ile Kürt Yazarlar Derneği'nin de üyesidir. *BirGün* gazetesi ve *bianet* internet sitesinin yazarları arasındadır.

Kitapları: *Kürdilihicazkâr Metinler* (Doruk, 1997), *Güneydoğu'da Sivil Hayat* (Metis, 2001), *Sırrını Surlarına Fıstılayan Şehir, Diyarbakır* (İletişim, 2002), *Diyarbakır Diyarım Yitirmişsem Yanarım* (İletişim, 2003), *Tango ve Diyarbakır* (Lis, 2004), *İsyan Sürgünleri* (İletişim, 2005), *Türkiye'de Sivil Hayat ve Demokrasi* (Dipnot, 2006), *Amidahlılar, Sürgündeki Diyarbekirliler* (İletişim, 2007), *Taşlar Şahit* (Lis, 2008), *Zevalsiz Ömrün Sürgünü Mehmed Uzun* (Lis, 2009), *Diyarbakır El Sallıyor* (Diyarbakır Tabip Odası Yayınları, 2009), *Bir Kürdün AKP Okumaları* (Evrensel, 2009), *Gittiler İşte* (Aras, 2011), *Bir İnsan Hakları Delisi, Rıdvan Kızgın* (Dipnot, 2012), *Diyarbakır, Bajarê Ku Razên Xwe Ji Bircên Xwe Re Dibiline* (Lis, 2006), *Dûrxirawekani Raperin* (2007), *Diyarbakır La ville qui murmure en ses murs* (Turquoise, 2010), *Eto Che Gi Niama Veche* (Ararat News, 2012).

Taşlar Şahit'te yer alan on üç şiiri, Udi Yervant Bostancı tarafından bestelenmiştir. "Diyarbakır Hikâyeleri" isimli tiyatro oyunu, İmgesel Düşler Tiyatro Topluluğu tarafından sahnelenmiştir.

seyhmusdiken@gmail.com

Puşici Kekê Yaqo'nun aziz hatırasına...

Lice'ye...

Bir tek Lice kaldı geriye

Taammüden cinayete kurban gitmiş bir şehir

Arayanı, soranı hak getire...

İÇİNDEKİLER

Teşekkür.....	9
Ben Bir Yakub İdim.....	11
Yervant'a Akrostiş.....	19
Dikran Amed'in Udisi... (Puşici Kekê Yaqo)	21
"Hadi Yervant, Keman Çal da Mari Ağlamasın"	65
"Bu Gâvurdur, Vurun!"	93
Yüreğimi Diyarbakır'da Bırakarak... ..	107
"Memleketine Hoş Geldin!"	173
EK 1	
Ula Fille, Xoş Geldin!.....	191
EK 2	
Beste ve Şarkı Sözlerinden Seçmeler	195
ŞARKILARIN KÜLLİYATI	223

Teşekkür...

Kitap küçük ama paydaşları, emek vereni çok...

Başta Udi Yervant Bostancı... 2004 yılında, yirmi sekiz yıl aradan sonra şehrine ilk kez gelişiyle birlikte böyle bir kitap yapma düşüncem zihnimin bir köşesinde yer etmişti. 2007’de Amerika’ya gittiğimde “O kitabın zamanı şimdi mi?” diye kendime sormuştum ve bugüne geldik.

Bölük pörçük, iki arada bir derede kabilinden Diyarbakir küçelerinden ve kaçak muhabbetlerden fırsat buldukça, kelimenin tam anlamıyla dostane yarenlik ve keyif zamanlarından hırsızlık yaparak sohbetler ettik. Çok karışık, duygu yüklü, boğazın sıkça düğümlendiği, gözlerin yaşardığı, nefeslerin kesildiği anlar oldu. O gidişli-gelişli, çoğu kez zaman ve tarihsel süreç perspektifinden azade, karmaşık konuşmaları yeniden düzenlemek ve yazmak itiraf edeyim ki benim açımdan kolay olmadı. Konuşurken de, yeniden yazarken de çoğalıp zenginleşen anlatıların tanığı Yervant’tır.

Sonra eşim Belgin, Ermeni komşumuzun armağan edip bebeğe giydirdiği zıbının ve madraptan getirilip komşulara dağıtılan pirincin izinde; kayıp sırrı deşifre etmede zekice müdahale etti. Bu müdahale, hakikaten kitabı çok anlam-

lı kıldı. Emeği çok kıymetli çocuklarımın anasına, sevdiği-me minnettarım.

Anam, yeniden hafızasını zorlayıp katkı sundu. İyi ki beni doğurmuş ve o kadim Ermeni cıranlarımızla (komşularımızla) yarenliği pekiştirmiş anam. Ne güzel etmiş, sağolsun.

Diyarbakir eski belediye başkanı Nejat Cemiloğlu Ağabeyim ve pek saygıdeğer eşi Perran Hanım, Cemilpaşa Konağı'nın puşiciliğe mekân olduğu günleri bir daha hatırlayarak kitaba paydaş olup kıymetli katkılarını sundular. Sağlıklı ve uzun ömürler diliyorum onlara. Nejat Ağabey'in babası Memduh Cemiloğlu Bey'in ruhu şad olsun, iyi ki Cemilpaşa Konağı'nı Puşici Kekê Yaqo'ya hiçbir karşılık beklemeden açmış.

Diyarbakir Süryani toplumundan Can Şakarer ve Zeki Kasapoğlu, küratörlüğünü Osman Köker'in yaptığı "Eski Diyarbakir'de Kültürel Çeşitlilik - Kaybolan Halklar" sergisi için verdikleri, puşicilik sürecini anlatan dört fotoğrafın kitaba da alınmasını sağladılar, çok sağolsunlar.

Bir Zamanlar Yayıncılık'tan dostum Osman Köker, 1915'teki Diyarbakir Valisi Doktor Çerkez Reşid'in İstanbul'a yolladığı, katliamın nişanesi çok değerli tarihî bir belgeyi paylaştı, şükran duyuyorum.

Lal Laleş, adı kadar değerli kardeşim, dosyayı okuyarak yerinde müdahaleleriyle bir yazar ve yayıncı ustalığıyla beni yönlendirdi: İyi ki Lal Laleş gibi bir arkadaşım var.

Kawa Nemir, Kürtçede adeta tek kişilik bir kurum gibi çalışan ve Kürtçe editasyonuna büyük saygı duyduğum sevgili dostum Kawa'ya, Lal Laleş'le birlikte kitabın Kürtçe edisyonu için şükran borçluyum.

Ve bu kitabı da gün yüzüne çıkarmaya vesile olduğu için editörüm Tanıl Bora'ya ve İletişim Yayınları'na teşekkür ediyorum.

ŞEYHMUS DİKEN
Mart 2012, Diyarbakir

Ben Bir Yakub İdim...

O akşam annem bize gelmişti. Tam da kitapta, “Nenem, dedemin satış amacıyla madraptan eve getirdiği pirinci, komşulara satarken muhakkak ki her kiloda biraz fazla verirdi. Babam, tıpkı melek anasına çekmişti, hep ‘bizim hakkımız fazla olsun, komşularımıza geçsin. Allah yukarıda görüyor’ derlerdi. Hele babam, ‘*Oxlim [oğlum] mert adamdan zeval gelmez. Ne kötülük [kötülük] gelirse temah [cimri] adamdan gelir*’, derdi” bölümündeydim.

Biz Kürtlerin, bir araya geldiğimizde illa ki eskileri, eski Diyarbakır’daki hayatı konuştuğumuz bir gerçek. O gece de öyle oldu.

Yine konu konuyu açtı. “Hele anlat ana,” dedim, “şu benim doğum hikâyemi, bir daha anlat!”

Daha önce *Diyarbakır Diyarım Yitirmişem Yanarım* kitabımda anamın anlatısı tastamam şöyle yer almıştı: “Hatun isminde bir Ermeni komşumuz vardı. Hatun’un bir isteği olmuştu, o isteğini yerine getirdik. Dedi ki Hatun; ‘Çocuğun olursa ilk olarak benim getireceğim kıyafeti giydireceksin. Söz ver.’ Çok samimiydik Hatun’la. Beş çocuk doğurmuştum peşpeşe, beşi

1954 yılında Yervant'ın anası Ermeni Hatun'un Şeyhmus Diken'e giydirdiği zıbın.

de bir yaşlarını doldurmadan ölmüştü. Çocuklarım öldüğünde ya da düşük yaptığımda Hatun benim gibi çok üzülüyordu. Hatun'un isteğini tabii ki kabul ettim. Doğumumdan birkaç gün önce o zıbını ve kıyafetleri eve kendisi getirdi. Doğum günü eve Ebe Sahper Hanımı getirdiler. Toplu ve güzel, gülbüz bir çocuk olarak doğdun. Ve doğumundan sonra o kıyafetleri Hatun'la birlikte sana giydirdik.”¹

İşte o gece anam daha önce anlattığı ve kitaba giren bilgilere ek, yeni şeyler anımsamış ve anlatıyordu: “O gün sen doğduğunda, Hatun önce seni uzun entari gibi gömleğinin içinden, vücudundan üç kez geçirdi. Sonra da getirdiği zıbını kendi elleriyle sana giydirdi. Ermeniydi Hatun ve çok samimiydik, sık görüşürdük. Hatta biz Alipaşa Mahallesi'ndeki Çeltik Kilisesi'nin² ana kapısının tam karşısındaki kiracı olduğumuz evden çıkıp, Hasırlı Mahallesi'ne, Ermenilerin içine taşındıktan sonra daha sık görüşmeye başladık.Çün-

1 Şeyhmus Diken, *Diyarbakir Diyarım Yitirmişem Yanarım*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2003, s. 39.

2 1500'lü yılların eseri Surp Sarkis Ermeni Kilisesi. Cumhuriyet döneminde çeltik fabrikası olarak kullanıldığından halk arasında “Çeltik” ya da “Çeltük” Kilisesi olarak biliniyor ve öyle anılıyor.

kü Hatungil de o mahallede oturuyorlardı. O zamanlar Hatungilin evlerine madraptan pirinç gelirdi ve oğlu ‘Anam deyi ki, pirinç geldi, bitmeden gelin alın,’ diye bize haber verirdi. Ve biz pirincimizi Hatungil Diyarbekir’de oldukça onlar dışında başka hiçbir yerden almadık.”

Anam bu bilgileri paylaştığı sırada eşim Belgin müdahale etti ve “Vallahi annenin bu anlattıkları sanki Yervant’ın annesi Hatun Teyze’ye benziyor. Yaşı anneye aynı, üstelik mahalleniz de aynı. Hele bir Yervant’a sor. Yervant’ın anası olmasın?” dedi. O esnada ben de Yervant’ın dedesi Yaçadur’un [*Haçadur*] madraptan eve getirip komşulara sattığı pirincin hikâyesini anımsadım, elbette olabilirdi.

O gece telefonda Yervant’a konuyu açtım. O da telefonu kapattıktan sonra İstanbul’u, anası Hatun’u aramış ve gece yarısı yatağından kaldırıp sormuş. Sonra tekrar beni aradı ve “Abi kesinlikle doğrudur. Anam olduğu gibi hikâyeyi hatırlıyor. Hatta babanın işini, kaç kardeş olduğunuzu bile ben söylemeden kendisi anlattı,” dedi.

Hayatımda daha önce de böyle tesadüfler yaşadığım bir gerçektir. *Sırrını Surlarına Fısıldayan Şehir, Diyarbakır*³ kitabımda bahsettiğim ilkokul arkadaşım Artin’i daha sonra Aram Ateşyan ismiyle Ermeni patrik vekili olarak bulduğumda da⁴ böylesine bir sürpriz yaşamıştım.

Hayat böyle bir gerçekliğe parmak basıyordu. Udi Yervant Bostancı ile kardeş, hatta sanki ruh ikizi olmuştuk. Anam beni doğurmuş, Yervant’ın anası Hatun da bana analık etmiş, yaşamam için gayret göstermiş. Sonradan öğrendim ki bana ilk kıyafet olan o zıbını bacısı Fehime’ye özel olarak diktirip getirmiş, giydirmiş. Bu yüzden, her ne kadar “esas aktör” Udi Yervant Bostancı için hazırlandıysa da aslında bu

3 Şeyhmus Diken, *Sırrını Surlarına Fısıldayan Şehir Diyarbakır*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2011, 7. baskı, s. 249.

4 Şeyhmus Diken, *Gittiler İşte*, Aras Yayıncılık, İstanbul, 2011, 2. baskı, s. 50.

kitap, hazırlığı sırasında bir zıbinda zuhur eden anlatıya vefa borcu yerine de sayılmalı.

2011 sonbaharında, Surp Giragos Ermeni Kilisesi'nin⁵ restorasyon sonrası gerçekleştirilen açılış resepsiyonu için dünyanın her yerinden bin beşyüze yakın Ermeni hemşerimiz şehre gelmişti. Neredeyse hemen hepsi Kürtçe konuşuyordu, hem de kentten dün ayrılmışlar gibi...

Yaşları hayli geçkince olan bu eski hemşehrilerin çoğunun şivelerindeki Lice vurgusu dikkatimi çekmişti. Sorduğumda Lice Ermenisi olduklarını gururla dile getiriyorlardı. Sonra hangisine sorduysam Lice, Silvan, Sason, Piran, Kozluk, Kulp⁶ ve daha birçok çevre yerleşim yerlerinin, hatta köylerinin isimlerini sayıyorlardı. Mıgırdiç Margosyan'ın *Tespîh Taneleri*'nde⁷ vurguladığı gibi, uzun kış gecelerinde soruyorlardı birbirlerine 1950'lerde, "hele gelin sayıp bakalım kaç Ermeniyiz bu eski şehirde," diye.

Hemen hepsi de o kadim kitaptaki gibi 1915 büyük kıırımından sonra ölümden kurtulup Diyarbakır'e yerleşen kılıç artığı *Qefle*⁸ Ermenileriydi; çünkü Diyarbakır'de bir tek Ermeni bırakılmamış, 1915'te Diyarbakır Valisi Doktor Çerkez Reşid'in emriyle kökten "halledilmişlerdi". Bu durum valinin imzasıyla katliamın övünç belgesi olarak bir telgrafla İs-

---

5 Surp Giragos Ermeni Kilisesi; Hasırlı Mahallesi Göçmen Sokak'ta, Mıgırdiç Margosyan'ın edebiyata kattığı isimle "Gâvur Mahallesi"nde yer alan. Ortadoğu ve Ermeni dünyasının en büyük; yapıldığı 16. yüzyılda yedi, 1883'te geçirdiği büyük yangından sonra beş horanlı bir Ermeni kilisesi. 2011 Kasım'ında Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'nin giderlerinin yüzde otuzuna ortak olduğu bir projeye, Türkiye Ermeni Patrikhanesi tarafından restore edilmiş, düzenlenen bir resepsiyonla yeniden açılışı yapılmıştır.

6 Diyarbakır, Batman ve Siirt illerine bağlı ilçeler.

7 Mıgırdiç Margosyan, *Tespîh Taneleri*, Aras Yayıncılık, İstanbul, 2006.

8 Qefle (Kafile): 1915 Büyük Felaket-Soykırım yıllarında Ermenilerin çoluk çocuk, yaşlı genç demeden toplu halde yaya olarak günler, aylar sürecek olan ve büyük yokoluşa giden sürgünlerine Kürt halkının koyduğu ad; Türkçe "kafile"nin Kürtçe karşılığı. Bu ifadenin bir diğer vurgusu da Kürtçe "Fermane Fillan"dır (Ermenilerin, Hristiyanların Fermanı).

tanbul'a bildirilmişti.⁹ Katliamdan kurtulan Liceli Ermenilerin diğer yerleşim yerlerinden kurtulanlara göre sayıca fazla olması, belki de Licelinin katır sırtında Erzurum'dan Bağdat'a kadar sınır tanımayan ticaret ve seyahatlerinin insaniyet namına kattıklarındandı.

Resepsiyondan sonraki sabah, Hatun Ana'yı kahvaltıya davet etmiş, bütün o önceki yaşanmışlıklardan habersiz eskilerden, yenilerden konuşmuştuk. Otuz beş yıl sonra kente yeniden gelişi üzerine de tabii ki!

Yervant'la buluşmamızın hikâyesini ise kitapta olabildiğince ayrıntılı okuyabileceksiniz. Bazı ayrıntıları vurgulamadan geçmek olmaz: 2007'de Amerika'ya konuk olarak gittiğimde yaşadığı Los Angeles'ten yedi-sekiz saatlik yol katederek geldiği San Francisco'da sabaha kadar muhabbet etmiştik. Orada "Ben entelektüel ve siyasi anlamda Ermeni

---

9 Diyarbekir Valisi Reşid'in yolladığı belgenin transkripsiyonu*

Bâb-ı Âli
Dâhiliye Nezâreti
Şifre Kalemi
Mahreci: Diyarbekir

C. 3 Eylül sene 331. 12 Ağustos sene 331 tarihli şifreli telgrafnâme-i nezâret-penâhilerine cevâben 18 Ağustos sene 331 tarih ve 444 numarolu şifre ile mufassalan arzedildiği vechile ma'a-mülhakat-ı vilâyette der-dest-i sevk Ermeni kalmadığı hâricten gelenler de derhâl sevk edilmiş olduğundan vilâyet dâhilindeki yollarda nukâat-ı taşaşşüdde Ermeni kafileleri bulunduğu ve vilâyetten sevk olunanların miktarı takriben yüz yirmi bin nüfusa bâliğ olduğu ma'ruzdur.

Fi 5 Eylül sene 331
Vâli Reşid
BOA. DH. EUM, 2. Şb. 68/71
(* Yeni Türkçe özet.

Diyarbekir Valisi Dr. Reşid'in 18 Eylül 1915 tarihinde Dahiliye Nezâreti'ne gönderdiği telgraf:

12 Ağustos 1331 (1915) tarihli şifreli telgrafımıza cevâben 18 Ağustos 1331 (1915) tarih ve 444 numaralı şifre ile ayrıntılı olarak arz edildiği üzere vilâyette sevk edilecek Ermeni kalmadığı, dışarıdan gelenler de derhal sevk edilmiş olduğundan vilâyet dâhilindeki yollarda toplanma noktalarında Ermeni kafileleri bulunduğu ve vilâyetten sevk olunanların miktarı yaklaşık olarak 120.000 nüfusa varmış olduğu arz olunur.

kimliğimin farkına Amerika’da vardım,” diyen Yervant, bir yıl sonra tekrar Diyarbekir’e geldiğinde “Biliyor musun Abi, Kürtler tarih yazıyor. Siz Kürtlerin varlık yokluk anlamındaki siyasal mücadelesi, bizim gibi coğrafyanın diğer mazlum milletlerinin de kurtuluşunu, özgürlüğünü, hak teslimiyetini, hatta üzerlerindeki korku çemberini kırmalarını beraberce getirecek,” demişti.

Aslında bu samimi ifadeler üzerine, daha o zaman Udi Yervant kitabını yapmak gerektiği düşüncesi bende yer etmişti. Ama biraz demlensin, şekillensin, tadı, taamı yerinde bir iş olsun istediğimden bekledim. 2011 Nisanı’nda *Gittiler İşte* kitabım yayınlandıktan sonra çok sayıda okurum ve dostum “*Geldiler İşte*’ ne zaman yazılacak?” sorusuyla adeta sıkboğaz ettiler beni. İşte bu kitap aslında “*Geldiler İşte*”ye bir girizgâh niyetine de okunmalı.

Üst başlığımı *Saklı Kentin Tarihinin Tanıkları* adımı koyduğum; *Diyarbekir Diyarım Yitirmişem Yanarım, İsyân Sürgünleri, Amidalılar Sürgündeki Diyarbekirliler ve Sırrını Surlarına Fısıldayan Şehir Diyarbakır* dörtlemesi, elinizde tuttuğunuz kitapla birlikte ciddi bir boşluğu doldurmaya aday. Kırırma, kıyıma ve yok olmaya direnmiş bir kavim olan Diyarbekir Ermenilerinin bir şahıs, bir aile ve bir şehir üzerinden yeniden geçmişle buluşmasının hikâyesini paylaşıyor.

Bu açıdan Udi Yervant’ın anlatisinin aslında sadece kendine dair olmadığı da fark edilecektir. Hikâyenin gizli ya da aşikâr çokça kahramanları var. Tabii ki başta babası Yaço, Yervant’ın tabiriyle “Kekê Yaço”; Yakub, nam-ı diğer Hagop. Büyük bir derviş, mütedeyyin, sakin, ürkek bir emekçi Kekê Yaço. Hayatı acı, ıstırap ve yoksulluk içinde geçmiş, uzağı gören bir büyük dengbêj.¹⁰ Küçücük bir çocukken öğ-

---

10 Dengbêj: Kürtlerde, enstrümansız olarak sadece insan sesiyle, yaşanmışlıkları destansı bir edayla sese ahenk katarak musiki yapma sanatı ve bu sanatı icra edenler.

luna, “Ben Yakub’um sen de tıpkı çölde kaybolan Yusuf. Bir gün büyük bir sanatçı olacaksın, unutma,” demiş.

Elbette kitap tek başına, sadece dört yaşında, kentin namlı bir darbukacısına özenip “Kel Beşo olacağım,” deyip düğünlerde darbuka çalan bu çocuğun; ucu yıllar sonra o uzak ve denizler aşırı ülke Amerika’ya çıkan bir Diyarbekir Ermenisinin yaşadıklarının anlatısı değil; Yaço, Liceli Şemun, Eva, Anna, Silvanlı Xaçadur, Hatun, Ohannes, Araksi ve daha nicelelerinin filmografik hikâyeleri olarak da okunmalı. Emo ve Temo, Yaço ve Hatun, Yervo ve Diyarbekir; her biri ikili bir film senaryosu sanki. Çerçevesi ailenin çeperindeki Diyarbekir Ermenilerinin, hatta tanış olan Kürtlerinin de hikâyesini anlatıyor...

Emo Nene, nam-ı diğer Eva, Diyarbekir Rumkapı (Urfa-kapı) çıkışındaki Ermeni Mezarlığı’nda; kocası Temo, nam-ı diğer Xaçadur, Belçika’da bir mezarlıkta; Puşici Kekê Yaço, nam-ı diğer Hagop, İstanbul Üsküdar’daki Ermeni Mezarlığı’nda yatıyor. Yakub’un karısı Hatun yine İstanbul’da, sekse-ninde, anılarıyla baş başa yaşıyor. Kitabın asli kahramanı Udi Yervant ise epeyce uzaklarda, Amerika’da. Evet, tam da tespihin, ipi hoyrat ellerce koparılmış tespihin taneleri gibi ölüleri de dirileri de yaban ellere savrulmuş halde. Nasıl mı toparlanırlar? Emin olun benim açımdan da yanıtı zor bir soru. Hem bu saatten sonra toparlanmaları hayli zor zaten! Yapmaya çalıştığımız belki yaralara merhem olur kabilinden...

Hani “Gittiler İşte” demiştik ya!

Gidenler hikâyeleriyle, yaşadıkları anıları, anlatıları ve fotoğraflarıyla dönmeye başladılar; benden söylemesi...

Bilmem sizler de dönmeye karar verenlerin ve dönenlerin farkında mısınız?